

Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerien tulkintaohje

Verkkokoulutuksena tapahtuva peruskoulun tai lukion oppiaineiden opiskelu

Tässä ohjeessa annetaan linjaukset siitä, miten Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointiin peruskouluille ja lukioille tarkoitettuja kriteereitä sovelletaan silloin, kun arvioinnin kohteena ja sertifikaatin hakijana on verkkokoulu, jossa voidaan opiskella peruskoulun tai lukioiden oppiaineita kokonaisuudessaan etäopiskeluna.

1) Tulkintaohjeen tarve

Kriteerien tulkintaohjetta tarvitaan verkkokoulun kohdalla siksi, että koulun toiminta ja sen antama opetus poikkeavat monessa suhteessa tavallisesta kouluopetuksesta. Verkkokoululla ei ole fyysistä työ- ja oppimisympäristöä, jossa oppilaat ja henkilökunta toimivat, eikä verkkokoulun opetus ole välttämättä perusopetus- tai lukiolain alaista opetusta. Näistä syistä verkkokoulua ja tavallista koulua koskevat säännökset ja määräykset ovat erilaisia.

Kestävän kehityksen kriteerien soveltamisen kannalta keskeistä on se, että koulun oman fyysisen oppimisympäristön puuttuessa pedagogiset ratkaisut muotoutuvat erilaisiksi. Oppimisympäristö ja koulun toimintakulttuuri saavat myös uuden tulkinnan, jossa niitä tarkastellaan oppilaiden ja opettajien yhteisen verkko-oppimisympäristön ja toisaalta jokaisen oppilaan oman oppimisympäristön (koti ja lähiympäristö) konteksteissa.

2) Kestävän kehityksen kriteerien tulkintaohjeet verkkokouluille

Seuraavassa esitetään tulkintaohjeet niille peruskoulujen ja lukioiden kestävän kehityksen kriteereille, joita verkkokoulun tapauksessa sovelletaan tavallisista kouluista poikkeavalla tavalla. Peruskoulujen ja lukioiden kestävän kehityksen kriteerit on esitetty kokonaisuudessaan osoitteessa <https://koulujaymparisto.fi/hae-sertifikaattia/peruskoulu-tai-lukiot/kestavan-kehityksen-kriteerit/>.

Kriteerit 2 ja 3 (Lakisääteiset vaatimukset)

Lakisääteisiä vaatimuksia koskevien kriteerin tulkintaan vaikuttavat fyysisen työ- ja oppimisympäristön olemassaolo tai sen puuttuminen, henkilöstön työsuhteiden luonne sekä se, toteuttaako koulu lakisääteistä opetusta. Olosuhteista riippuen sovellettavaksi tulevat silloin muun muassa työturvallisuuslain, yhteistoimintalain, tasa-arvolain, työterveyshuoltolain, perusopetuslain, lukiolain sekä opetussuunnitelmien perusteiden vaatimukset.

Kriteereitä 2 ja 3 sovelletaan verkkokoulujen toimintaan siltä osin, kuin lakisääteiset vaatimukset niiden toimintaa koskevat. Kriteerien 2 ja 3 tulkinnan lähtökohdat ovat seuraavat: 1) verkkokoulu on tunnistanut toimintaansa koskevat säädökset, 2) verkkokoulu on laatinut säädösten edellyttämät suunnitelmat ja ohjeet, 3) verkkokoulu on perehdyttänyt henkilöstön, oppilaat ja vanhemmat näihin suunnitelmiin ja ohjeisiin. Vaikka verkkokoulun ei tarvitsisi laatia kaikkia normeihin perustuvia suunnitelmia ja ohjelmia, voivat ne silti olla perusteltuja yhteisön hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Tällaisten suunnitelmien laatimista ei kuitenkaan edellytetä kriteereissä 2 ja 3.

Kriteeri 4 (Kestävän kehityksen työryhmä)

Myös verkkokoulussa tulee olla kestävän kehityksen ryhmä tai muu työryhmä, joka koordinoi koulun kestävän kehityksen toimintaa. Kriteerin toteutumisen kannalta oleellista on, että oppilaille järjestetään aidot osallistumisen mahdollisuudet ryhmän toimintaan ja sitä kautta kestävän kehityksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Koska opiskelu tapahtuu kotona ja kestävän kehityksen asioiden oppiminen

linkittyä kodin oppimisympäristöön, tulee myös vanhempien osallisuus kestävyysasioiden suunnitteluun varmistaa vuoropuhelun avulla. Lisäksi työryhmän tehtävien määrittely on tärkeää. Ryhmällä tulisi olla rooli kestävän kehityksen ohjelman laatimisessa sekä toiminnan suunnittelussa, toimeenpanossa ja arvioinnissa.

Kriteeri 7 (Kestävän kehityksen ohjelma)

Kestävän kehityksen ohjelman rakentamista koskevassa kriteerissä 7 edellytetään, että koulu valitsee ohjelmaan yhden tai useamman kriteereissä esitetyn kestävän kehityksen teeman ja suunnittelee tavoitteet ja toimenpiteet teemojen edistämiseksi opetuksessa ja toimintakulttuurissa. Kriteerin tulkinnassa toimintakulttuurin nähdään kattavan verkkokoulun virtuaalisen sosiaalisen ympäristön sekä oppilaiden omat oppimisympäristöt eli käytännössä oman kodin ja lähiympäristön. Kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee siten koskettaa opetusta, verkkokoulun sosiaalista ympäristöä ja kotien toimintakulttuuria. Tätä kautta ohjelmalla pyritään vaikuttamaan myös vanhempiin ja kotien arkeen.

Kriteerit 11-13 (Kestävän kehityksen teemat)

Kriteereissä 11-13 tarkastellaan oppilaitoksen valitsemien kestävän kehityksen teemojen toteutumista opetuksessa ja toimintakulttuurissa. Kriteerien soveltamisen lähtökohtana on edellä kriteerin 7 kohdalla esitetty toimintakulttuurin tulkinta. Kriteerin toteutumista tarkastellaan sekä verkkokoulun toimintatapojen kautta (ekologisuus, sosiaalinen kestävyys, kulttuurinen kestävyys) että teemojen toteutuksen laajentumisena oppilaiden oman kodin oppimisympäristöön. Tavoitteena on se, että oppilaat edistävät teemoja oman kotinsa arjessa ja lähiympäristössä. Tämä voidaan toteuttaa oppimistehtävien kautta.

Kriteerit 18-20 (Toiminnan taidot ja kokemukset)

Nämä opetuksen toteutusta koskevat kriteerit kytkeytyvät oppimisympäristöön. Verkkokoulun tapauksessa kriteerissä tarkoitettu oppimisympäristö käsittää koulun virtuaalisen oppimisympäristön lisäksi oppilaiden oman kodin ja lähiympäristön, joiden konteksteissa kestävyysasioita opitaan toiminnan tasolla. Kotia, luontoa ja ympäröivää yhteiskuntaa hyödynnetään aktiivisesti oppimisympäristöinä ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden taitojen oppimiseen ja kokemusten hankkimiseen (esimerkiksi tutkiva oppiminen, vuorovaikutus oman perheen ja ulkoisten sidosryhmien kanssa). Etäkoulun virtuaalisessa ympäristössä kokemuksia voidaan jakaa, vertailla ja arvioida. Kriteerissä 20 arvioitava oppilaiden osallisuus ja vaikuttaminen voi tapahtua verkkokoulun kontekstissa esimerkiksi osallisuutena opetuksen suunnitteluun ja kestävän kehityksen ohjelman rakentamiseen. Parhaimmillaan se voi laajentua sidosryhmien kanssa tehtäväksi vaikuttamistyöksi paikallisyhteisöissä tai hankkeissa. Verkkokoulu voi luoda oppilaille edellytyksiä löytää paikallisia yhteistyötahoja.

Kriteerit 23 ja 24 (Toiminnan arviointi ja kehittäminen)

Toiminnan arviointia ja kehittämistä koskevat kriteerit vaativat edellä esitettyjen kriteerien tulkintojen huomioon ottamista toiminnan mittareiden ja arvioinnin suunnittelussa. Opetuksen toteutuksen osalta voidaan arvioida esimerkiksi kestävän kehityksen teemojen sisällyttämistä opetukseen tai kestävyystaitojen oppimista tukevien pedagogisten menetelmien käyttöä. Oleellista on päästä arvioinnissa myös oppimistulosten tarkastelun tasolle: miten oppilaat ovat omaksuneet tietoa kestävästä kehityksestä, oppineet esimerkiksi systeemisen ajattelun, kriittisen ajattelun tai tulevaisuusajattelun taitoja, miten heidän arvonsa ja asenteensa ovat muuttuneet, ja miten heidän yhteistyötaitonsa ovat kehittyneet. Toimintakulttuurin arvioinnin osalta tarvitaan mittareita, joiden avulla voidaan arvioida sosiaalisen kestävyden toteutumista virtuaalisessa oppimisympäristössä. Sen lisäksi mittarit tulisi laajentaa tarkastelemaan oppimisen vaikutuksia oppilaiden kodeissa ja elinympäristöissä. Arvioinnin kohteita voivat olla muun muassa kotien arjen kestävät käytännöt ja sosiaalinen kestävyys. Arvioijina voivat tällöin olla oppilaiden lisäksi myös vanhemmat.